Verkenning planologische mogelijkheden Post 65-gebieden

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Hoe kom je van kernkwaliteiten naar planologische borging?

- Verkennend onderzoek naar de **planologische mogelijkheden** voor het borgen van de kernkwaliteiten van Post 65-gebieden.
- Mede op basis van enkele **voorbeeldgebieden** als casuïstiek.

Planologische borging

- Met planologische borging bedoelen we het **juridisch en beleidsmatig verankeren** van de aanwezige kernkwaliteiten in het ruimtelijk beleid.
- De juridische borging vindt in beginsel plaats met de **kerninstrumenten van de Omgevingswet**, zoals het omgevingsplan. Daarnaast kunnen ook andere instrumenten worden ingezet.

4 rapporten met essays en achtergronden van exemplarische Post 65 gebieden

- Woonlandschappen (SteenhuisMeurs)
- Stadsvernieuwing (E. van Es & L. Voerman)
- Ruilverkavelingsgebieden (Raap)
- Recreatiegebieden (Bureau Dinges)

8 Post 65-gebieden

2 woonlandschappen

2 stadsvernieuwing

2 ruilverkavelingsgebieden

2 recreatiegebieden

Teesinkbos – Boekelo

Woonlandschap, 1963-1968
Architect Nico Zantinge
Gemeentelijk beschermd dorpsgezicht (2022)

IJpleinbuurt – Amsterdam

Stadsvernieuwing, 1980-1987
Onder supervisie van Rem Koolhaas
Gemeentelijk beschermd stadsgezicht (2020)

Het Twiske – Noord-Holland

Recreatiegebied, v.a. 1971
Ontwerp Grontmij met Mariske Pemmelaar-Groot

Mergelland – Limburg

Ruilverkaveling v.a. 1980
Landschapsplan K. Kerkstra, P. Vrijlandt en M.J. Vroom. Onderdeel Nationaal Landschap Zuid-Limburg (2005)

Zevenkamp – Rotterdam

Woonlandschap, 1977-1985
Ontwerpteam Bureau B+B, Abma, Hazewinkel & Dirks en Eijkelenboom, Gerritsen & Middelhoek

Benedenstad - Nijmegen

Stadsvernieuwing, 1980-1987
Arch. Dick Pouderoyen en Willem H. Verschoor
Onderdeel Rijksbeschermd stadsgezicht (1980)

Veerse Meer – Zeeland

Recreatiegebied, v.a. 1963 (na afsluiting)
Ontwerp Staatsbosbeer o.l.v. Nico de Jonge en Ellen Brandes

Vries – Drenthe

Ruilverkaveling, v.a. 1980
Landschapsplan Harry de Vroome. Deels onderdeel van Nationaal Park Drentsche Aa (2022/2024)

kernkwaliteiten **Mergelland (West)** – Limburg

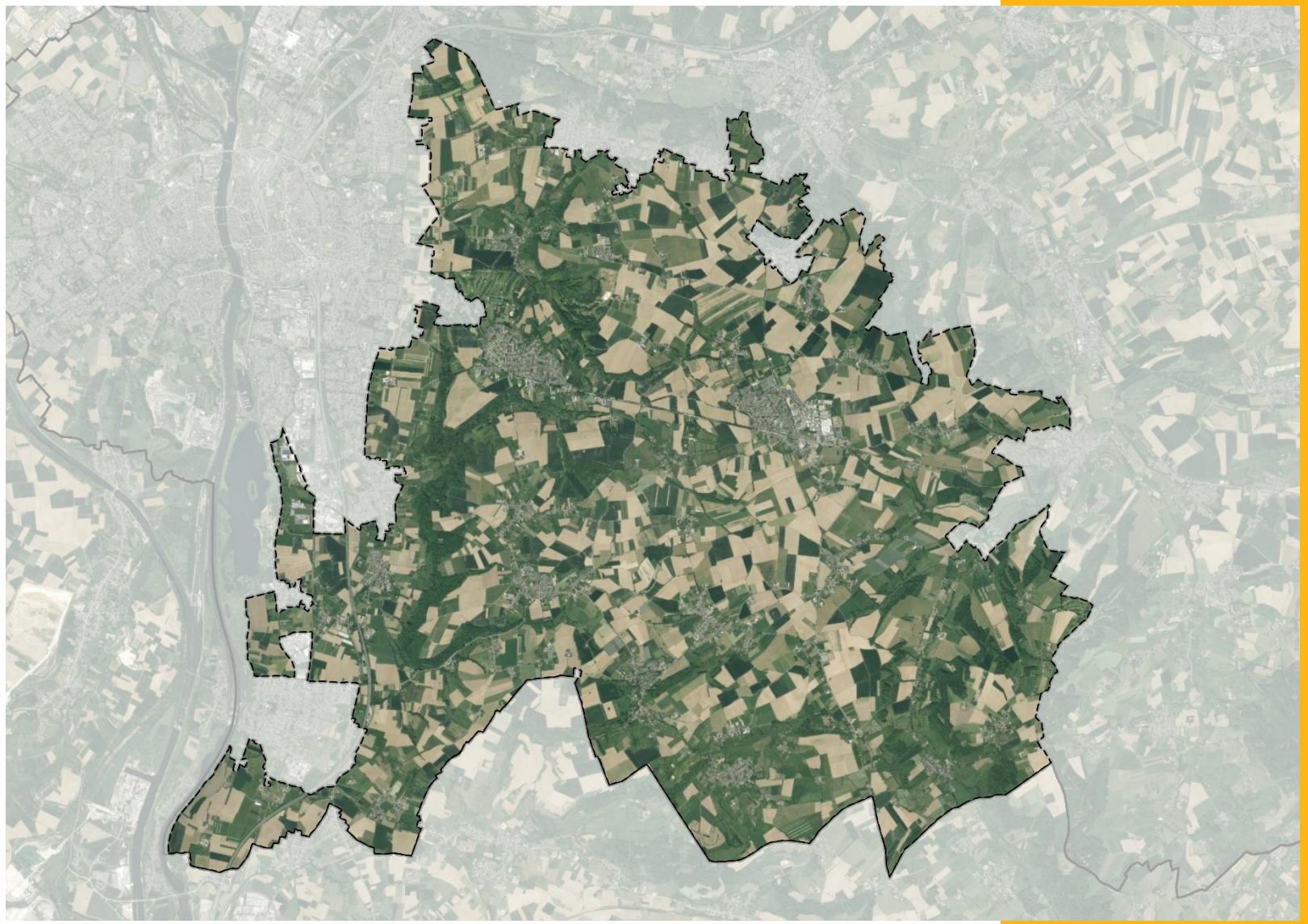

- Versterken van de **regionale identiteit** met een uniek, reliëf- en contrastrijk heuvellandschap.
- Karakteristieke **ruimtelijke contrasten** tussen open plateaus en meer besloten dalen.
- Een bijzonder voorbeeld van Post ’65-landinrichting waarin **landbouw, natuur, recreatie en erfgoed integraal zijn verbonden**.
- Inzet op **zorgvuldig beheer** van het kwetsbare lösslandschap, met aandacht voor tegengaan bodemerosie.

Wat zijn interessante vraagstukken?

- Meerdere gebieden hebben al een bepaalde ‘bescherming’ voor erfgoed, maar ook voor natuur- en/of landschapsbehoud. Is Post 65 een apart beleidsaspect of kan je aansluiten bij bestaande instrumentarium?
- Moeten de sociaal-maatschappelijke, conceptuele of immateriële kernkwaliteiten ook planologisch geborgd worden? Zo ja, hoe dan?
- Hoe ga je om met de erfgoedwaarden van voor 1965 en na 1990?

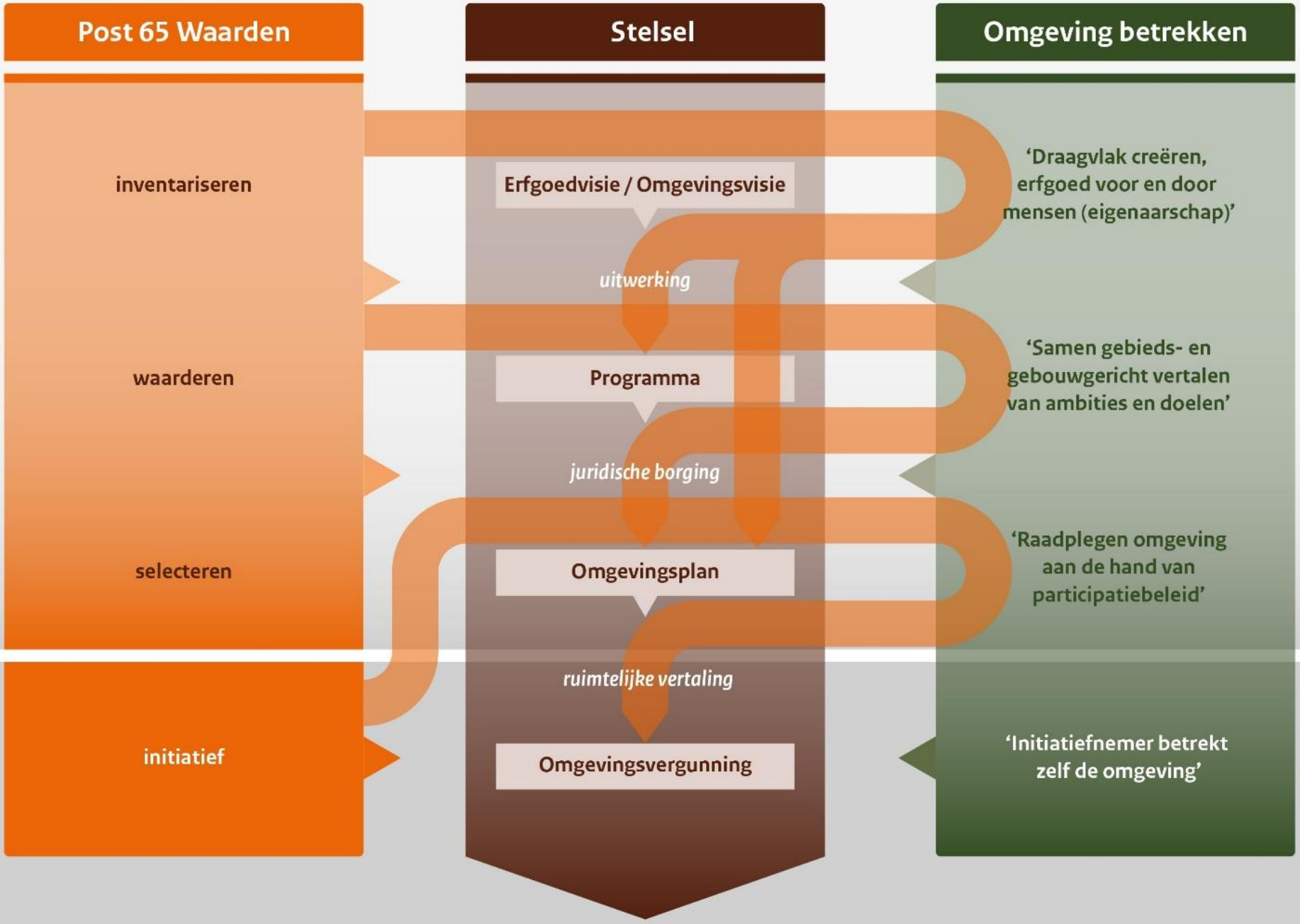

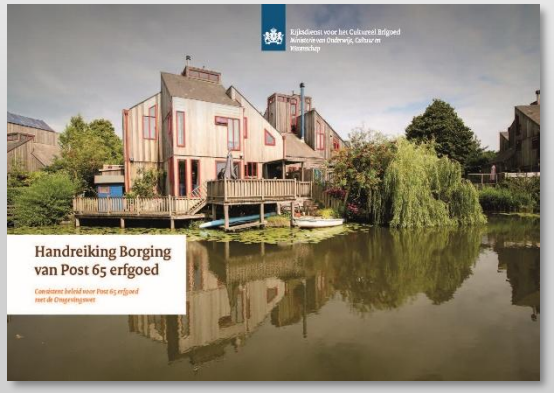

Handreiking
Borging van Post 65 erfgoed

RCE, 2022

Van kernkwaliteiten naar planologische borging

Gedeelde
WAARDEN
Waarom?

Gedragen
AMBITIES
Wat?

Samenhangend
BELEID
Hoe?

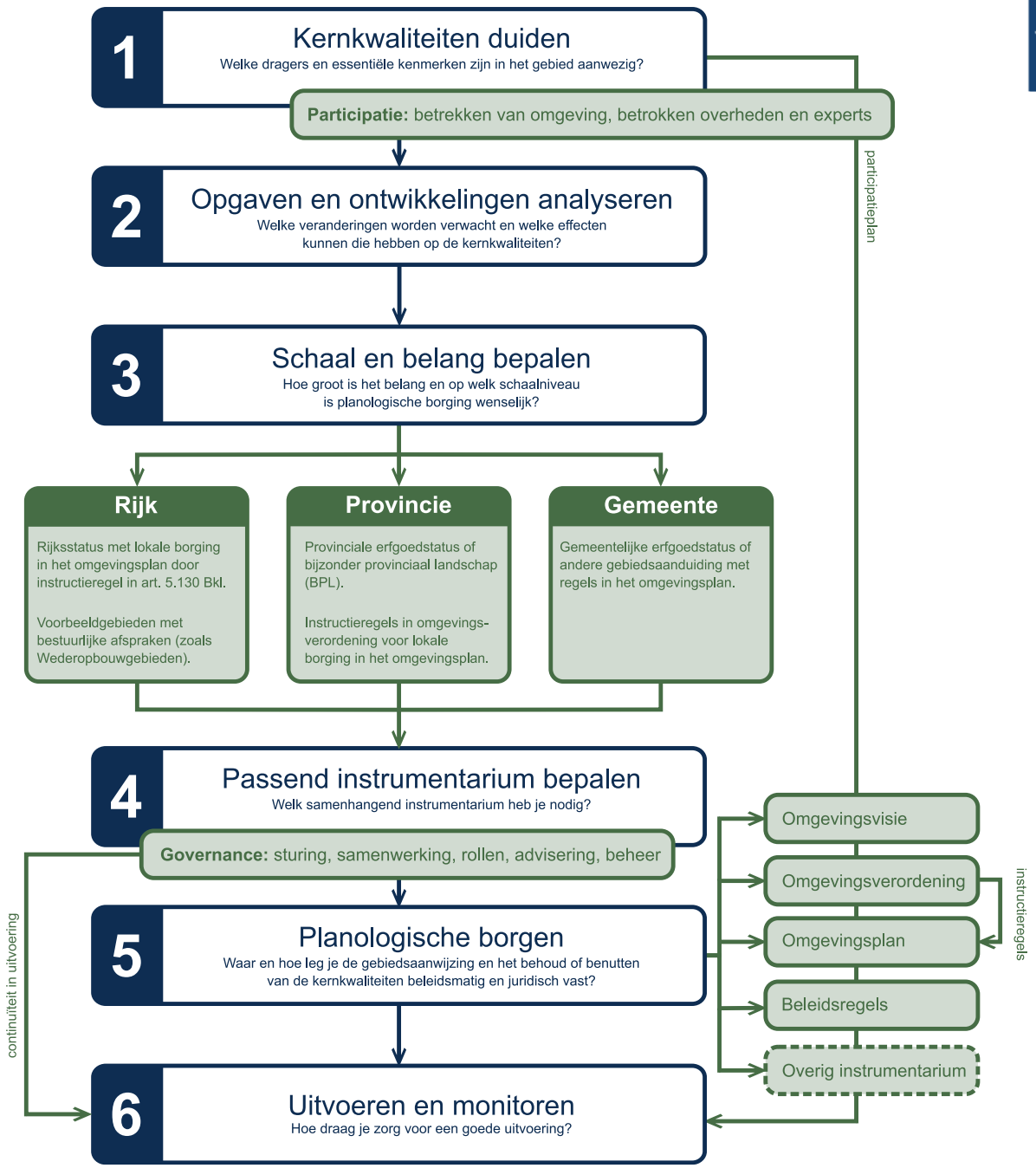

Methodiek gebiedsbescherming

De methodiek vertrekt vanuit het voornemen om waardevolle gebieden te beschermen.

Vanuit de inventarisatie van gebieden en de aanwezige kernkwaliteiten wordt stapsgewijs verkend welke vorm van bescherming, welk instrumentarium en welke juridische borging daarbij passend zijn.

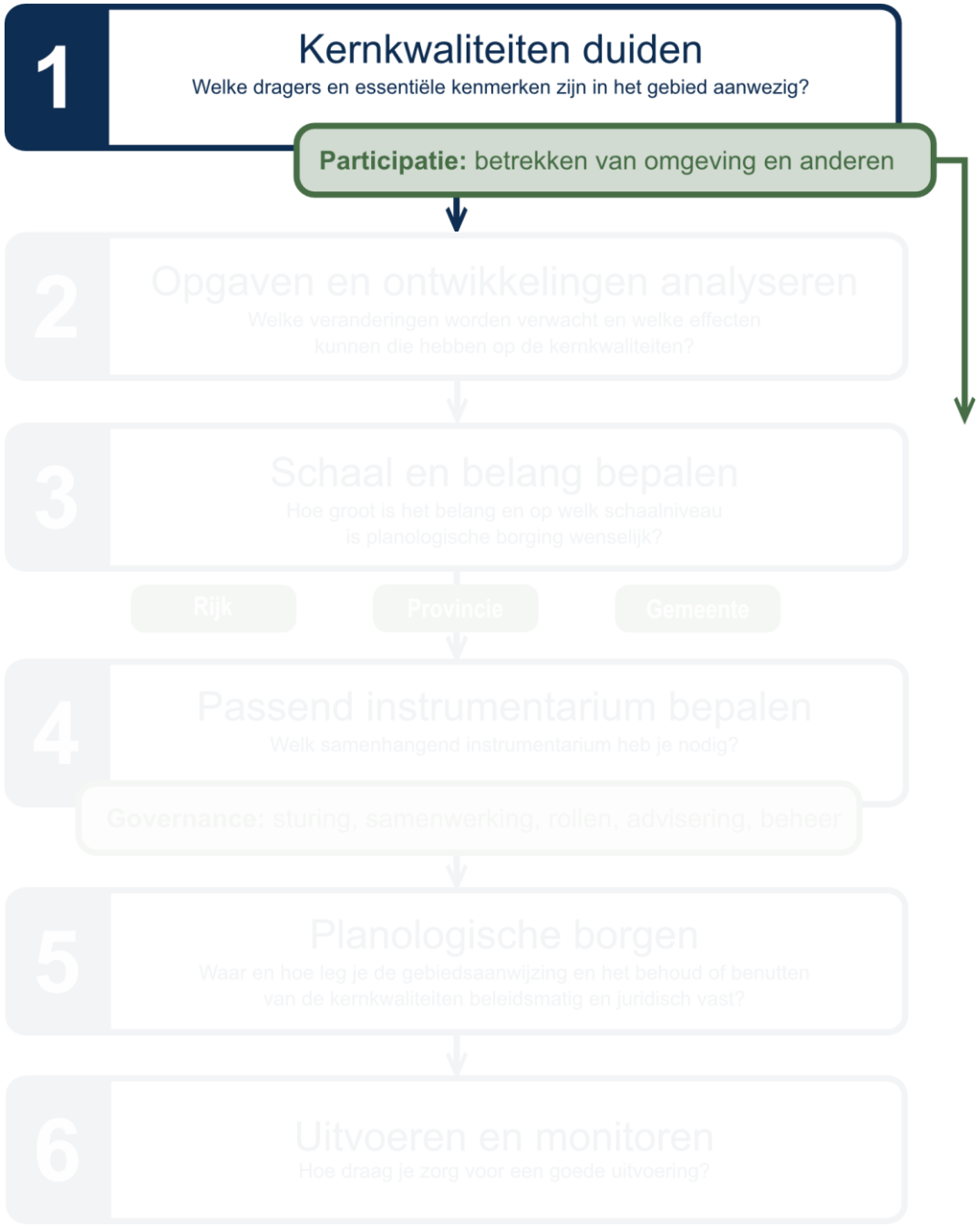

1. Kernkwaliteiten

- Inventariseer de cultuurhistorische, stedenbouwkundige en landschappelijke kenmerken die het Post 65-gebied bijzonder maken
- Benoem de samenhang en waar relevant de sociaal-maatschappelijke en onderliggende conceptmatige aspecten.
- Maak deze kwaliteiten concreet in tekst en op kaart.
- Betrek bewoners, gebiedspartners, betrokken overheden en deskundigen.

2. Opgaven en ontwikkelingen

- Breng actuele en verwachte veranderingen en uitdagingen in beeld, zoals verdichting, verduurzaming, klimaatadaptatie en wijzigingen in gebruik of beheer.
- Onderzoek welke effecten deze kunnen hebben op de kernkwaliteiten.
- Benoem zowel risico’s op aantasting als kansen om kwaliteiten te behouden, te versterken en te benutten bij nieuwe ontwikkelingen.

3. Schaal en belang

- Bepaal op welk ruimtelijk schaalniveau de kernkwaliteiten samenhangen en of sprake is van een lokaal, provinciaal of nationaal belang.
- Bespreek waar verantwoordelijkheid ligt en waar afstemming nodig is. Een nationaal belang betekent daarbij niet altijd dat automatisch een aanwijzing door het Rijk noodzakelijk is.
- Verken of je kunt aansluiten bij bestaand (boven)lokaal beleid en instrumentarium.

4. Instrumentarium

- Onderzoek wat het bestaande instrumentarium al borgt en waar aanvulling nodig is.
- Kies een samenhangende combinatie van juridische regels, beleid, beheerafspraken en stimulerende maatregelen.
- Weeg de meerwaarde van een formele erfgoedstatus af.
- Maak afspraken over rollen, samenwerking, advisering en continuïteit.

5. Planologisch borgen

- Vertaal de gekozen aanpak en instrumenten naar beleid en concrete regels met de kerninstrumenten van de Omgevingswet.

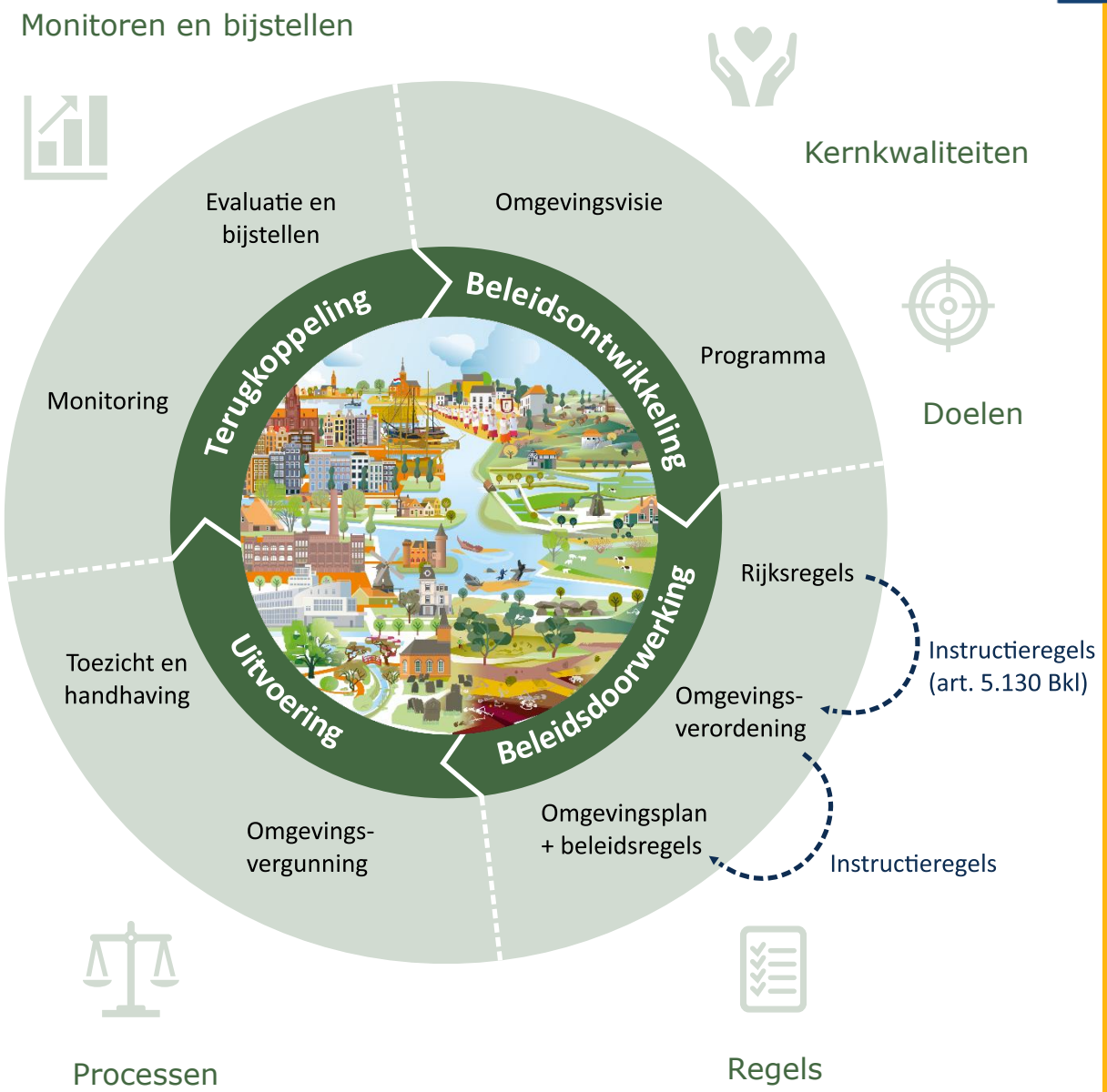

5. Planologisch borgen

- Leg de kernkwaliteiten, ambities en doelen vast in de omgevingsvisie en/of een programma voor een specifiek gebied, of voor erfgoed of omgevingskwaliteit.
- Benoem welke activiteiten voorwaarden vragen en welke ontwikkelruimte passend is.
- Werk eventuele regels uit in de omgevingsverordening en/of het omgevingsplan, zo nodig aangevuld met beleidsregels.

Aanwijzen als beschermd gezicht of cultuurlandschap of anders …?

- De geëigende weg is aanwijzen als een beschermd stads- of dorpsgezicht of cultuurlandschap.
- Er zijn ook andere opties mogelijk.
- De vraag is wat wil je precies borgen, kun je het integreren in bestaand beleid en welk instrumentarium past daarbij?

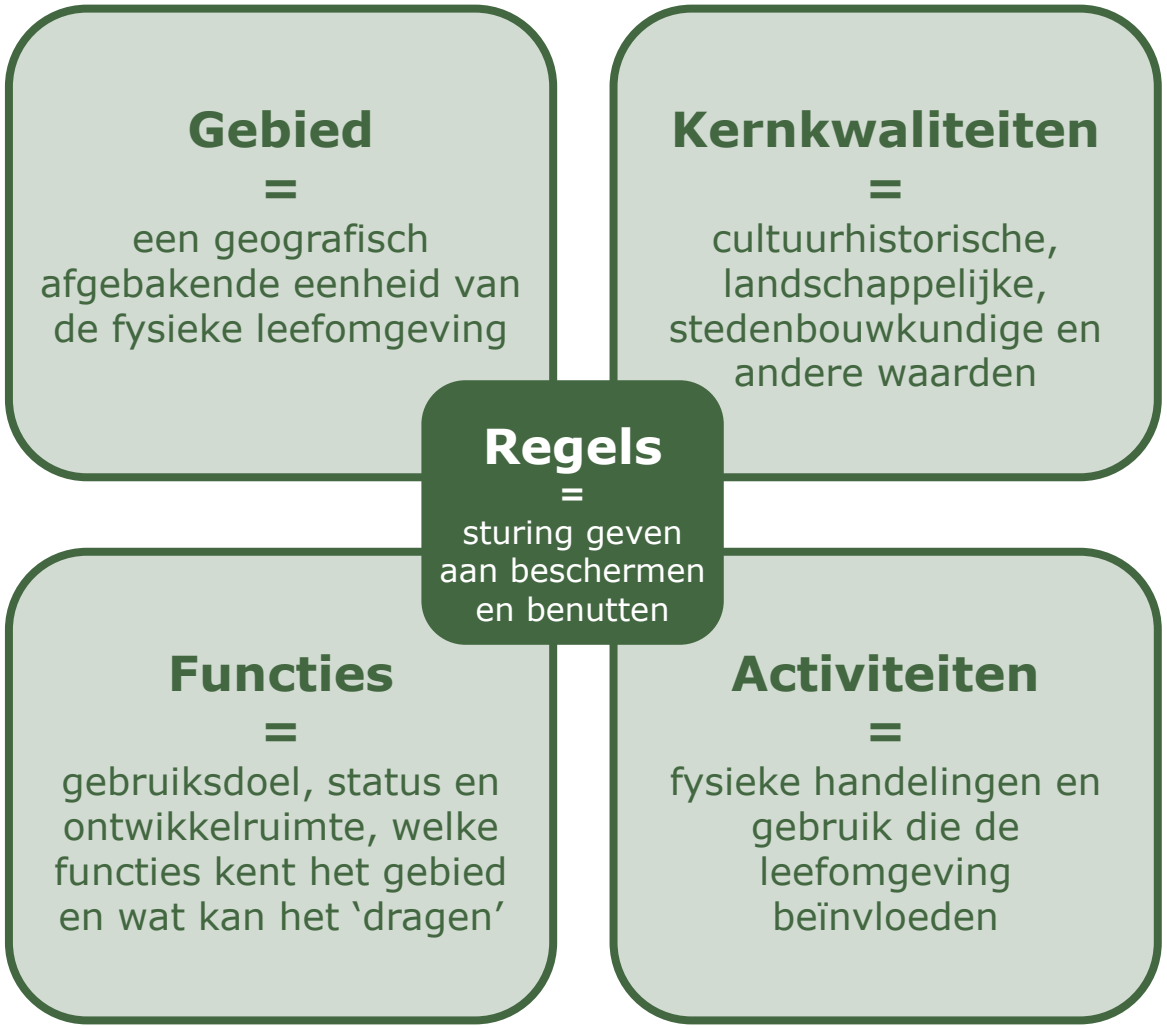

5. Planologisch borgen

Juridisch verankeren in een omgevingsverordening of -plan

- Gebiedsaanwijzing / werkingsgebied:
  - Beschermd stads- of dorpsgezicht
  - Cultuurlandschap
  - … of anders
- Regels over activiteiten (bouwen, slopen, aanleggen etc.) en processen.
- Koppeling met de kernkwaliteiten van de gebieden, bijvoorbeeld in een beleidsregel of een programma.

6. Uitvoeren en monitoren

- Pas de instrumenten toe bij initiatieven, vergunningverlening, inrichting en beheer.
- Organiseer en continueer de verantwoordelijkheden, deskundigheid, middelen en blijvende betrokkenheid van gebiedspartners.
- Evalueer periodiek en stuur bij wanneer ontwikkelingen of praktijkervaringen daartoe aanleiding geven.

Werksessie

- Eigen ervaringen ten aanzien van beschermen waardevolle gebieden.
- De verschillende soorten kernkwaliteiten.
- De volledigheid en bruikbaarheid van de methodiek.
- De mogelijke rolverdeling, specifiek ook de rol van RCE.

Vragen

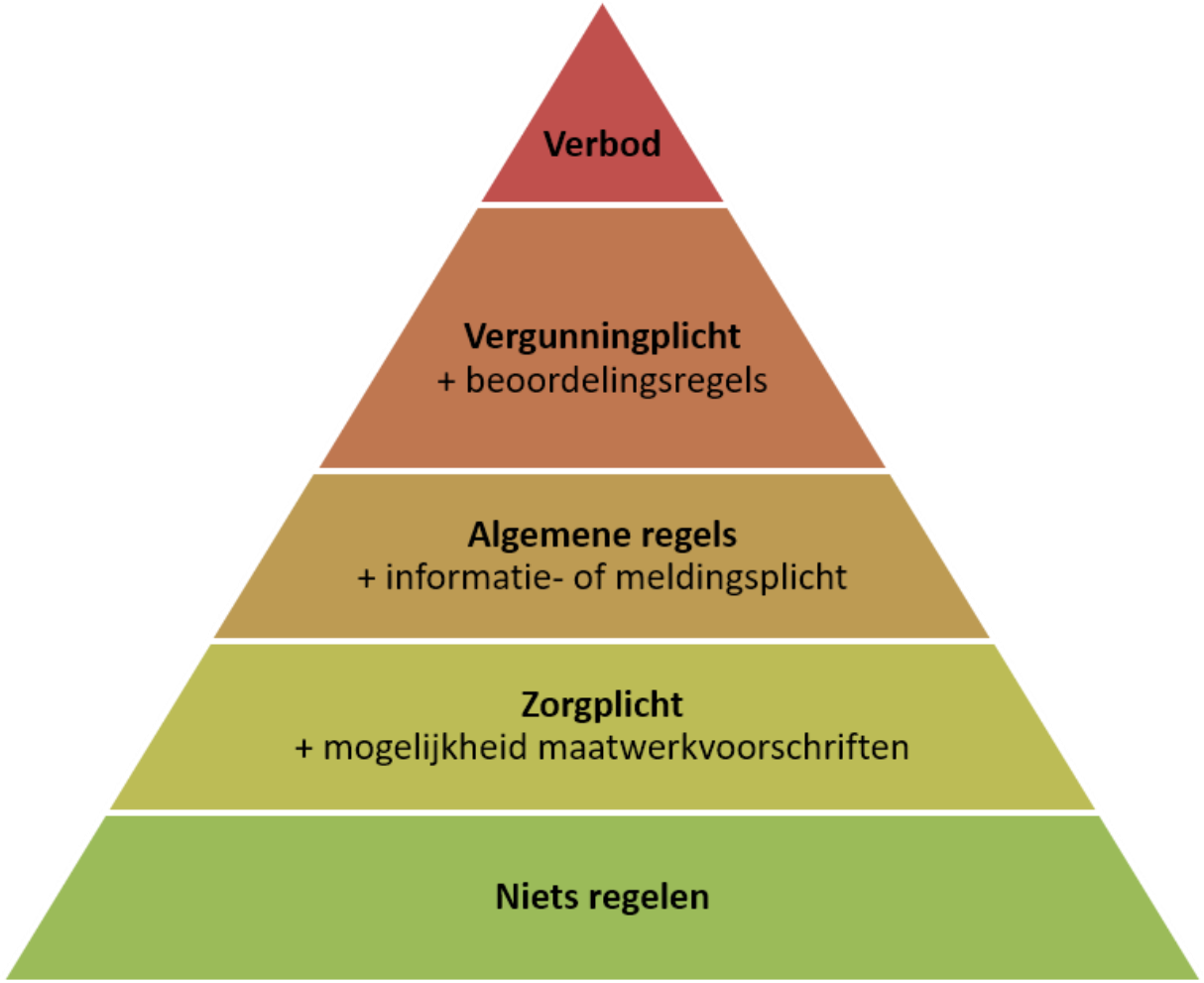

5. Planologisch borgen

Juridisch verankeren in een omgevingsverordening of -plan

- Niets regelen = altijd toegestaan
- Zorgplicht = toegestaan met mogelijkheid om achteraf in te grijpen
- Algemene regels = onder voorwaarden toegestaan
- Vergunningplicht = toegestaan met vergunning
- Verbod = niet toegestaan